

КРИТЕРІЇ ЗНИЖЕННЯ ВПЛИВУ ФАКТОРІВ РИЗИКУ НА ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 519.816:65.011.4

Гачек А.Р., студентка 4 курсу
факультету економіки і права
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Здійснення економічної діяльності завжди пов'язане з певним ступенем ризику, тому у роботі розглядається така проблема як недостатнє врахування невизначеності зовнішнього середовища в реалізації потенціалу підприємств, що й обумовило актуальність обраної теми.

Метою написання статті є визначення основних критеріїв зниження впливу невизначеності та ризиків на діяльність підприємств і реалізацію їхнього потенціалу.

Потенціал підприємства – це складна структура, яка має свої закономірності розвитку і від уміння використовувати цю структуру залежить життєдіяльність підприємств. Потенціал є характеристикою саме підприємства, а не його середовища, але результат реалізації потенціалу є різним в залежності від умов, це свідчить про вплив середовища на процес реалізації потенціалу, а не на сам потенціал.

Дослідження потенціалу підприємства складається з виявлення значних факторів ризику, які представляють собою загрозу для розвитку підприємства. Тому були виділені такі ризики, як зовнішні (ризик інфляції, ризик зменшення попиту, ризик зміни у законодавстві, ризик появи нового товару-субституту, ризик погіршення політичної ситуації тощо) та внутрішні (ризик зниження ефективності виробничої діяльності в наслідок застарілого обладнання (або його пошкодження), ризик збільшення терміну ремонту обладнання, ризик аварій, ризик недостатньої патентної захищеності продукції або технології виготовлення, ризик відтоку кваліфікованого персоналу, ризик прийняття рішення на основі неповних

даних тощо). Всі ці ризики безпосередньо в тій чи іншій мірі впливають на діяльність підприємства, та як наслідок на зниження обсягів прибутку.

Невизначеність та ризики у підприємницькій діяльності відіграють важливу роль, вміщуючи в собі протиріччя між плановим і дійсним розвитком діяльності. Тема дослідження уже на протязі багатьох років породила багато рекомендацій, методичних робіт тощо. Основні розробки з цього питання здійснили В.А. Соколенко, О.В. Корецька, Б.В. Базилевич, Н.С. Краснокутська та інші [1-4].

На думку В.А. Соколенко та О.В. Корецької, ризик є невід'ємною частиною підприємницької діяльності, тому що суттєво впливає на конкурентоспроможність підприємства [1, 2].

На думку Б.В. Базилевича ризикованість – це ситуація на ринку, спричинена невизначеністю, за якою переважна більшість подій та способів поведінки суб'єктів господарювання неможливо з достатньою достовірністю передбачити і спрогнозувати [3].

Але у цих роботах не зважають на такий фактор як ризик.

На думку автора, під ризиком треба розуміти ймовірність втрати підприємством частини своїх ресурсів, недоодержання бажаного результату або появи додаткових витрат внаслідок здійснення певної виробничої або фінансової діяльності.

Багато рішень у підприємницькій діяльності приймається в умовах, коли необхідно вибирати напрями дій з кількох можливих варіантів. При тому, що сам варіант у собі містить 50% ризику та 50% успіху. Невизначеність в даній ситуації є основною складовою процесу прийняття рішень, що були сформовані на основі знань щодо певної проблеми.

Враховуючи фактори ризику зовнішнього середовища було запропоновано комплекс критеріїв, що дозволяють оцінити можливості реалізації потенціалу підприємства в умовах ризику шляхом визначення очікуваного та гарантованого прибутку, а також очікуваного та гарантованого рівня реалізації потенціалу.

На даному етапі розвитку економіки України діяльність підприємств має бути корегована згідно існуючих умов зовнішнього середовища. Це

безсумнівно потребує використання нових підходів до прийняття рішень, які враховували б максимальну кількість факторів, що виникають завдяки впливу невизначеності на поведінку сучасних підприємств.

У ситуації мінливості зовнішнього середовища набуває значення виявлення впливу ризиків на діяльність підприємства. Ризиків у підприємницькій діяльності в умовах ринкових відносин уникнути не можливо, але для одержання бажаного економічного прибутку доводиться свідомо йти на прийняття ризикового рішення. Ризик виникає тоді, коли рішення вибирається з декількох можливих варіантів і немає впевненості, що воно найефективніше, тому основною проблемою після прийняття цих рішень є складність оцінити, яка ймовірність того чи іншого ефекту буде реалізована.

Не існує загальних норм, дій, які зможуть подолати вплив цих факторів на підприємство та допомогти вийти з будь-якої кризової ситуації. Але існують невід'ємні прийоми, які допоможуть зменшити вплив цих факторів ризику на подальшу діяльність підприємства. Тому найчастіше опираються на моделі та критерії зниження впливу ризиків на підприємство.

Приймаючи рішення в умовах невизначеності пропонується динамічна ігрова модель – наявна (вхідна) інформація подається у вигляді матриці [3].

Кожній альтернативі рішень і кожному стану системи (середовища) відповідає результат (наслідок рішення), який визначає витрати або виграш за вибору даної альтернативи рішення.

Дані задаються у формі матриці прибутків (збитків) (табл. 1).

Таблиця 1

Матриця прибутків (збитків)

	S1	...	Sj
A1	a11	...	a _{ij}
...
Aj	a _{1j}	...	a _{ij}

де A_i – альтернатива рішень;
 S_j – j -стан навколишнього середовища;
 a_{ij} – результат.

В основі прийомів зменшення впливу факторів ризику в ситуації невизначеності використовують критерії [3].

Критерій оптимізму ($a = a_{\max \max}$), який дозволяє обрати рішення з мінімальними ризиками із можливих альтернатив; критерій песимізму ($a = a_{\min \min}$); критерій Вальда ($a_{\max j \min i} a_{ij}$); критерій Гурвіца; критерій Севіджа, який враховує мінімізацію-максимізацію ризику; критерій Байєса; критерій Ходшена-Лемана.

Вище зазначений комплекс критеріїв дозволяє оцінити можливості реалізації потенціалу підприємства в умовах ризику та невизначеності шляхом розрахунку та взаємного порівняння максимального та мінімального значень потенціалу, його бажаного та наявного рівня реалізації.

В основу цих критеріїв покладені такі умови зменшення впливу факторів ризику на потенціал підприємства:

1. Підвищення повноти інформації про поточні та майбутні умови зовнішнього середовища.
2. Врахування ризиків зовнішнього середовища під час прийняття рішень.

Таким чином слід зазначити, що кожне підприємство стикається з проблемами ризикованості, проте дивлячись заздалегідь, потрібно аналізувати всі можливі варіанти розвитку підприємства, тому що потенціал характеризує положення підприємства на ринку.

Зі своєчасним реагуванням на будь-які зміни у середовищі потрібно корегувати плани підприємства з ціллю ефективної подальшої діяльності, що дозволить по-перше, розкрити потенціал підприємства та по-друге, вийти у лідери серед конкурентів. Зовнішнє середовище має визначальний вплив на формування та розвиток сучасного підприємства, але особливого значення набуває внутрішня збалансованість

функціональних складових підприємства, яка здатна забезпечити стійкий розвиток відповідно до різних економічних умов.

Тому можна сказати, що потенціал буде розкритий тільки тоді, коли процес діяльності підприємства буде збалансований та враховувати зміни, по можливості їх передбачувати та враховувати у своїй діяльності.

Література

1. Корецька О.В. Аналіз методів оцінювання економічних ризиків підприємства / О.В. Корецька // Вісник Національного технічного університету „Харківський політехнічний інститут”: Збірник наукових праць. Тематичний випуск: Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків: НТУ „ХПІ”. – 2009. – №35 (2). – С.102-114.

2. Островська А. О. Сутність, визначення та структура потенціалу підприємства / А.О. Островська, О.В. Захарова, Н.В. Оленцевич // Вісник ХНУ. – 2009. – №5. – С. 153-156.

3. Краснокутська Н. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка / Н. С. Краснокутська. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 352 с.

4. Клименко С. М. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків: навчальний посібник. / С. М. Клименко, О. С. Дуброва. – К.: КНЕУ, 2009. – 252 с.

Науковий керівник,
ст. викладач

Запашук Л.В.

Опубліковано в авторській редакції